

DREPTUL

LEGISLAȚIUNE — DOCTRINA — JURISPRUDENȚA — ECONOMIA — POLITICA

APARE ODATĂ PE SĂPTAMÂNĂ

Sub conducerea D-lui SILIU RĂDULESCU Consilier la Curtea de Apel din București

COSTUL ABONAMENTULUI
A SE VEDEA PE COPERTĂ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA
15, STR. JULES MICHELET, 15

B. P. RĂDULESCU
REDACTOR-ADMINISTRATOR
1 Nov. 1893 — 17 Aug. 1931

Mircea Djuvara.—*Realitatea științifică, Dreptul și Morala. Jurisprudența Română.* — *Inalta Curte de Casație S. I. Perimare.* — Anchetă înfutura. (Ministerul Armatei cu A. Cincu).
Curtea de Apel din București S. I.—Gaj. — Vânzare. — Determinarea obiectului. (Soc. Suici cu Ștefan Nicolaescu).
Curtea de Apel din București S. III. — Bancă. — Bilanț. — Registrul comerțului. — (Banca Dichiu).
Tribunalul Ilfov S. I Com.—Daune cominatorii. — Clauză penală. — Reducere (Aglaia Bernachi cu Domenica Locatalli).
Tribunalul Ilfov S. I. Civ. Cor.—Asanarea datoriilor. — Sulfă. Partaj. — Succesiune. (Ion Vlădoianu cu I. I. B. Vlădoianu).

REALITATEA ȘTIINȚIFICĂ, DREPTUL ȘI MORALA

Relațiunile, asemănările și deosebiriile dintre cunoștința juridică și cea morală, precum și relațiunile dintre aceste două cunoștințe laolaltă și cea despre legile naturii, formează obiectul uneia dintre cele mai grele probleme ale cugetărei juridice, deschizând perspective neînchipuit de fecunde pentru toată știința dreptului și fiecare din ramurile ei. De aceea s'a și spus, cu drept cuvînt, că această problemă constituie „Capul Horn” în evoluțiunea gândirii juridice. Ea a fost discutată în trecut de toți marii cugetători, iar azi ea reapare în preocupările juristilor printr'o seamă de lucrări noi cari s'au făcut asupra ei.

Printre acestea din urmă, unele reduc experiența juridică la „intuiția pură” a unor „fapte sociale normative”, socotind că, ceace numim „drepturi și obligații” a unor „persoane”, nu este decât alterarea și deformarea, prin raționalizare, a adevăratei experiențe juridice; aceasta ar trebui cunoscută numai în realitatea ei intuitivă, dacă dorim să evităm gravele dificultăți care se relevă în toate încercările contemporane de sinteză a științei juridice *).

Iată de ce Institutul Internațional de Filozofie Juridică și de Sociologie a Dreptului a ales ca subiect de desbatere, pentru a doua a sa sesiune, care a fost la Paris dela 1 la 5 Octombrie a. c., determinarea

raporturilor dintre drept, morală și legile realității.

Institutul Român de Filozofie Juridică (Secțiunea de Filozofie Juridică a Institutului Social Român) a simțit nevoia să se întrunească spre a lua dinainte în discuțiune această grea problemă.

Reproduc în cele ce urmează, pe scurt, comunicarea pe care am făcut-o Institutului Român de Filozofie Juridică în ședința sa din 3 Iulie c., comunicare care a fost urmată de ample dezbateri, ajungându-se principial de acord asupra concluziunilor propuse.

Această comunicare cuprinde în rezumat ideile expuse în raportul ce am prezentat în ziua de 2 Octombrie a. c. Institutului Internațional de Filozofie Juridică, raport care va apărea *in extenso* în Anuarul Institutului, împreună cu toate lucrările congresului (Sirey).

* * *

Cunoștința juridică și cea morală nu pot fi caracterizate fără a fi puse în legătură cu cunoștința în genere. Iată de ce trebuie de la început reamintit înțelesul care se poate da ideii de cunoștință, celei de adevăr și celei de realitate.

Orice *cunoștință* stă, cum ne învață logica și psihologia, în fixarea unei relațiuni între mai mulți termeni, adică a unei relațiuni între mai multe alte cunoștințe, prin coordonare, supra-ordonare și subordonare într'o sistemă unitară.

Orice cunoștință devine *adevărată* numai prin introducerea ei în sistema de cunoștințe pe care le posedăm prealabil, considerându-le ca adevărate. Căci dacă ar fi o contradicție între ele, nu pot fi admise toate ca adevărate. Recunoaștem prin urmare adevărul, după cum cunoștințele noastre sunt sau nu coerente logic între ele. El constă astfel întotdeauna într'o relațiune între două sisteme de cunoștință, din care una este recunoscută coerentă față de cealaltă. Progresul adevărului se face deci prin perfecționarea și lărgirea sistemii noastre unitare de cunoștințe.

Pe de altă parte *realitatea* nu este decât obiectul oricărei cunoștințe *adevărate*. Există așa dar tot atâtea realități câte feluri de cunoștințe sau științe sunt; fiecare știință studiază o realitate proprie, matema-

* Cf. *L'Expérience Juridique*, de G. Gurvitch, Sirey, 1935.

tică, fizică, psihologică, sociologică, juridică, morală, estetică, etc.

În aceste condițiuni, o realitate nu e recunoscută ca atare, decât întrucât nu e în contradicție cu altă realitate admisă și se poate prin urmare ordona în cuprinsul sistemii realităților cunoscute și prealabil admise ca realități. Atât psihologia percepțiilor, și în special a iluziunilor simțurilor noastre, cât și mersul progresului științific ne-o dovedesc pe deplin.

* * *

Am spus, că orice cunoștință, și în deosebi o cunoștință adevărată, adică cunoștința unei realități, reprezintă crearea unei relațiuni sistematice între mai mulți termeni deosebiți. Ea implică deci în mod necesar o diferențiere, fără de care nu ar exista.

Din această cauză orice cunoștință are o natură complexă: ea e anume compusă din două elemente conjugate, unul *intuitiv* și altul *logic*, din care nici unul nu poate lipsi complet. Trebuie să existe într'adevăr în orice cunoștință termeni dați, adică intuițiuni, și trebuie să existe și diferențierea dintre ei spre a-i putea logicește distinge și a face o sistematizare a lor.

Procesul de diferențiere și sistematizare al logice se poate desfășura pe două căi distincte: fie prin constatarea unor „identități”, ceea ce e propriul cunoștinței raționale, fie prin constatarea unor „asemănări”, ceea ce e propriul unor cunoștințe intuitive; „asemănarea”, fiind prin natura ei calitate, este cu totul altceva decât „identitatea”. În psihologie, de ex., unde datele conștiinței nu se petrec în în spațiul și timpul matematic, se procedează mai ales prin asemănări calitative între acele date; fizica din contră, procedează prin identificări și de aceea ea reduce totul la raporturi cantitative (matematice).

Însă orice proces logic de diferențiere, presupunând termeni distincți și deci identificați, presupune în mod necesar nu numai constatarea unor raporturi calitative de asemănare, ci și a unor raporturi cantitative de identitate. În acest sens nici o cunoștință nu se poate concepe fără intuiții calitative și fără un grad de raționalizare în acelaș timp. Progresul științei consistă de aceea nu numai într'o raționalizare a datelor calitative cunoscute, dar și în descoperirea concomitentă a unui număr cât mai mare de asemenea date.

Logica intuitivă ne duce, prin constatarea unor diferențieri calitative, la o sistematizare cât mai coerentă și desăvârșită a lor, dar tot numai prin intuiții: o asemenea încercare se găsește, dusă la o perfecțiune admirabilă, în filozofia bergsoniană. Dar o intuiție totală a tuturor diferențierilor posibile este un simplu ideal, cum rămâne tot un simplu ideal ajungerea la o intuiție pură complet separată de orice reziduu intelectual.

Tot asemenea o raționalizare perfectă a științei prin identificări cantitative reprezintă numai o li-

mită spre care cunoștința noastră tinde, dar pe care nu o poate ajunge.

În felul acesta orice cunoștință pur intuitivă, cum și orice cunoștință pur rațională, este imposibilă și orice cunoștință în genere cuprinde atât un element rațional cât și unul intuitiv.

Dar procesul logic al cunoștinței consistă într'un progres în ambele direcțiuni. În felul acesta se tinde pe de o parte spre o intuiție pură integrală și unitară a tuturor realităților, iar pe de altă parte se creează un număr nelimitat de obiecte de cunoștință pur rațională prin diferențierea progresivă pe care o operăm asupra realităților cunoscute. Aceste două operațiuni, fiind o urmare a condițiunilor esențiale a oricărei cunoștințe, se petrec în mod necesar și în acelaș timp în orice cunoștință.

* * *

În progresul neîntrerupt de diferențieri succesive, intuitive și totodată raționale, pe care cunoștința ni-l revelează, de la formele ei cele mai rudimentare spre cele mai rafinate, apare un moment, când se ajunge a se distinge prezentul calitativ de trecut și viitor în timpul rațional, locurile calitative deosebite în spațiu și în fine subiectivul de obiectiv. În acest moment apare ceea ce numim actualul, spre deosebire de neactual. Cunoștința actualului în complexul lui intuitiv și totodată rațional constituie ceea ce numim *experiența*.

Datele experimentale, astfel cunoscute, au o mare doză de raționalizare față de cunoștințele primitive, ale unui copil nou născut spre ex. Dar ele au încă o înfățișare amorfă față de prefacerile la care le supune ulterior rațiunea unui om matur, iar aspectul lor este încă cu mult mai departe de rezultatele la care se ajunge prin o cunoștință progresată, cum e cea științifică. De aceea, ceea ce ne impresionează mai mult la prima vedere în ele, fiind comparate cu perfecționările ulterioare la care noi le supunem, este aspectul lor intuitiv. Se explică astfel de ce se spune, de obicei, că datele experimentale sunt pur intuitive; dar aceasta nu este exact, pentru că ele sunt produsul unui lung proces de diferențiere sistematică în evoluțiunea cunoștinței, atât în sens intuitiv cât și în sens rațional, după cum sunt susceptibile și mai departe de o nouă perfecționare.

Experiența reprezintă așa dar un punct mobil provizoriu și esențialmente variabil pe linia de dezvoltare a cunoștinței și nu constituie niciodată o cunoștință idealmente perfectă.

De aceea evidența, ca experiență a unei credințe, ca un simplu fapt psihologic, nu poate fi un criteriu al adevărului și al realității; un asemenea criteriu nu poate sta decât într'un proces metodologic de ordonare sistematică.

* * *

Prin prefacerea și raționalizarea datelor brute ex-

perimentale cunoștința umană ajunge la un moment dat a concepe „obiecte”.

Dar obiectele, astfel constituite, nu sunt nici odată date directe ale experienței. Ele reprezintă simple entități logice, cărora le atribuim datele brute procurate prin experiență.

Un obiect astfel înțeles nu se poate constitui pe de altă parte fără alte obiecte și datele experimentale apar atunci ca relațiuni între o multiplicitate de obiecte.

De aceea se poate zice, la lumina raționalizării ei ulterioare, că prin experiență tindem a obține și obținem numai *relațiuni* între obiecte pur logice: cunoștințele despre aceste relațiuni se numesc *empirice*.

Iată de ce cunoștința e o relațiune, iar știința nu ajunge a constata decât numai relațiuni între obiecte, obiectele în sine scăpând în mod necesar întotdeauna oricărei cunoștințe directe experimentale: ultimele progrese ale fizicii ne-o dovedesc pe deplin. În acest sens se poate afirma, că obiectele nu sunt realități și se evită hipostazierea lor sub forma unei ontologii, așa cum a prezentat-o Aristoteles, și pe care filozofia contemporană, mai ales cea franceză, o contestă cu drept cuvânt.

Ceea ce numim „obiecte” nu sunt astfel decât idei logice pur formale și lipsite de conținut, care se creează ca simple mijloace ajutătoare ale procesului de raționalizare, spre a ajunge să distingem datele experimentale între ele: ele au deci un caracter și o semnificație pur metodologică.

* * *

În momentul când cunoștința noastră ajunge astfel, prin procesul de raționalizare, să deosebească obiecte, ea operează o nouă diferențiere, deosebind un *subiect* logic cunoscător de obiectele logice cunoscute.

Subiectul logic cunoscător devine atunci și obiect de cunoștință, dar numai ca subiect logic cunoscător.

Acest subiect nu e subiectul nostru empiric, cu datele psihologice pe care el ni le revelează pe cale experimentală. „Eul” empiric apare într’adevăr ca un simplu obiect experimental de cunoștință, în care deosebim prin raționalizare, relațiuni empirice între diferite obiecte, cunoscute din experiența noastră brută internă sau externă, așa cum am arătat mai sus. Eul empiric el însuși presupune un subiect logic care-l cunoaște: cunoaștem atunci propriul nostru eu empiric. Îl cunoaștem prin eul nostru logic, dar acesta nu apare ca al „nostru” de cât prin obiectul empiric pe care-l cunoaște.

Nu putem însă în nici un caz concepe un subiect cunoscător, decât dacă în prealabil am avut o cunoștință experimentală. Pornim într’adevăr întotdeauna de la cunoștința brută a unei experiențe, pe care o raționalizăm mai departe și creăm astfel ideea logică a unui subiect cunoscător, după cum prin prefacerea aceleiași experiențe am creat ideea logică a unor obiecte de cunoștință.

Tot astfel după cum un obiect nu se poate concepe ca entitate ontologică, ci îl cunoaștem numai prin relațiunile sale cu alte obiecte, punând în mod necesar ideea unei multiplicități de obiecte, nu putem cunoaște nici un subiect cunoscător decât prin relațiunile sale cu alte subiecte cunoscătoare, punând în mod necesar ideea unei multiplicități de subiecte, adică schema logică a unei „societăți”. Ca și obiectele, subiectele cunoscătoare nu sunt entități ontologice, ci numai mijloace metodologice de raționalizare a experienței brute, prin care ajungem a cunoaște „relațiuni empirice” între subiecte.

* * *

Cunoștința relațiunilor între subiectele cunoscătoare, obținută cu ocazia experienței, prin raționalizarea ei, spre a se ajunge la cunoașterea empirică a relațiunilor dintre subiecte, constituie cunoștința *etică* (morală și juridică). În acest sens subiectele cunoscătoare iau numele de „persoane”, întrebuintat în drept și în morală.

Dacă așa dar constatăm relațiuni între obiecte, avem un fel cu totul deosebit de cunoștință decât dacă considerăm relațiunile dintre subiecte.

Relațiunile dintre obiecte, dintre fenomenele naturii, apar ca determinate între ele. Cele dintre subiecte, din contră nu pot apărea decât ca produs al activității logice de cunoaștere a subiectelor cunoscătoare.

În acest sens și numai în acest sens se poate vorbi de o *activitate*, spre deosebire de date pasive cunoscute. Orice activitate are un scop. Cunoștința este în acest sens o activitate și are ca scop immanent, conștient sau inconștient, descoperirea adevărului. Orice activitate este de altă parte cunoștință, căci poate fi obiect de cunoștință. Dar o activitate poate fi privită prin raționalizare, fie ca un simplu obiect al cunoștinței, fie ca un produs al subiectului cunoscător. În primul caz ea apare ca un simplu obiect de constatare și atunci este supusă unei determinări, ca orice alt fenomen; în acest sens, dacă dorim să realizăm în experiență un scop pe care ni l-am propus, trebuie să cunoaștem legile științifice ale naturii spre a putea realiza scopul propus; toate cunoștințele de acest fel constituiesc ceea ce se numește „arte” tehnice. Îl al doilea caz activitatea se atribuie prin rațiune subiectului logic, căci el e conceput ca având drept esență acte de cunoaștere; fiecare cunoștință apare deci ca un produs al acestei activități spontane a subiectului, care în acest sens se numește *liberă*, întrucât subiectul își propune un scop, adică o cunoștință, o activitate. Ideea de determinare nu se poate într’adevăr concepe decât pentru fenomene în relațiunile dintre ele, adică pentru obiectele de cunoștință, iar nu pentru subiecte, întrucât sunt concepute ca pure subiecte cunoscătoare.

Ideea de libertate, fără de care nu ar exista nici dreptul, nici morală, este așa dar și ea un produs al raționalizării subsecvente a datelor experienței brute

și e o urmare și o completare a ideii însăși de subiect logic cunoscător, adică a ideii de persoană.

Deși obiectele cunoștinței apar astfel determinate de alte obiecte, cunoștința însăși apare din acest punct de vedere ca o acțiune spontană a subiectului cunoscător. De aceea, în viața de toate zilele, bunul simț ne spune că avem în fiecare dată cunoștințe noi. Orice experiență nouă, orice descoperire, orice progres științific, estetic sau etic, în genere orice progres cultural, apare ca o creațiune prin care cultura umană se îmbogățește neîncetat în evoluțiunea ei.

În orice caz, ca urmare al procesului de diferențiere și raționalizare progresivă, putem avea cunoștințe actualizate, în care nu apare încă distincțiunea pur rațională dintre subiect și obiect, după cum putem avea cunoștințe în care atențiunea se îndreaptă tocmai asupra acestei distincțiuni. Dacă privim aceste cunoștințe prin prisma ordonării lor într-o sistemă unitară și necontradictorie, apare ideea de *valoare*, considerată ca un ideal după care judecăm cunoștințele noastre. Ne apar atunci trei feluri de valori raționale: valori estetice, prin ordonarea realităților actualizate cu tendințele lor imanente spre un ideal de perfecțiune, valori logice prin ordonarea obiectelor raționale de cunoștință, valori etice prin ordonarea cunoștințelor noi pe care subiectele raționale cunoscătoare și le propun, adică a scopurilor pe care noi le urmărim. Cunoștințele estetice ni se înfățișează astfel cu un caracter intuitiv mult mai accentuat, căci distincțiunea pur rațională între subiect și obiecte de cunoștință nu apare în ele, pe când cunoștințele științifice și practice de o parte, cele etice de altă parte, reprezintă și unele și cealaltă o raționalizare cu mult mai accentuată a datelor experimentale.

* * *

Cunoștința etică se referă prin urmare, atât în morală cât și în drept, la activități empirice ale persoanelor. Ea nu poate începe decât cu ocaziunea cunoașterii unor date experimentale pe care le prefacem apoi prin raționalizare și ajungem a concepe relațiuni între persoane.

Experiența etică, întocmai ca orice altă experiență, reprezintă așa dar numai un punct mobil provizoriu pe linia de dezvoltare a cunoștinței; ea e produsul complex al unei diferențieri atât raționale cât și intuitive, ca orice altă experiență, și este totodată mereu perfecționabilă în ambele aceste direcțiuni. Este astfel inexactă afirmațiunea ce se face, că experiența morală și juridică are un caracter pur intuitiv; ea e din contră, de o mare complexitate și cuprinde sub o formă relativ brută nu numai elemente intuitive, ci și elemente raționale, fiecare din aceste elemente comportând o perfecționare ulterioară prin diferențieri progresive și o ordonare într-o sistemă necontradictorie.

Primul grad de raționalizare a experienței etice ne duce la stabilirea unor *valori etice*, morale sau juridice, pe care le atribuim persoanelor, cu ocazia activității lor empirice: zicem astfel că o persoană este morală sau imorală, justă sau injustă.

Dar noțiunea însăși de valoare etică comportă mai departe o prefacere rațională prin diferențieri succesive și ajungem atunci a concepe noțiunile unor *drepturi* și *obligațiuni*, distinct individualizate, pe care persoanele le posedă, adică ideea de justiție rațională.

De aceea, întocmai ca și ideea de persoană, adică de subiect logic cunoscător, ideea de drept și obligațiune nu are un conținut reprezentabil, adică realizabil într-o experiență directă, și constituie numai un mijloc metodologic de prefacere a datelor experimentale spre a se ajunge la cunoașterea relațiilor empirice dintre persoane.

Cunoștința etică presupunând pe de altă parte în felul acesta o pluralitate rațională de persoane, adică o societate, fiecare drept este corelativ cu o obligațiune având exact aceeași prestațiune. În aceste condițiuni nu se poate concepe, nici în drept, nici în morală, un drept fără obligațiunea corespondentă și nici o obligațiune fără dreptul corespondent. Este deci greșită concepția acelor juriconsulți contemporani care fundează deosebirea dintre drept și morală pe ideea că în morală ar exista numai obligațiuni, pe când în drept am avea aface și cu drepturi și obligațiuni. Este evident însă că, fiind vorba de una și aceeași prestațiune, unei obligațiuni morale nu-i poate corespunde un drept juridic, ci numai un drept moral. Asemenea drepturi există și bunul simț ni le revelează: se poate concepe într'adevăr un drept moral al cuiva la recunoștința altcuiva, după cum se poate concepe chiar un drept moral față de sine însuși (de ex. în cazul când cineva cu un trecut ireproșabil ar fi tentat a face o acțiune imorală).

* * *

Morala și dreptul au astfel acelaș punct de emergență logică în cunoștința noastră; el stă în ordonarea sistematică a scopurilor pe care persoanele le urmăresc în activitățile lor empirice. De aceea o justiție ideală nu poate fi imorală, cum o morală ideală nu poate fi injustă. Deosebirea dintre ele stă numai în domeniul lor de aplicațiune, adică în natura realităților cărora se aplică comandamentele lor respective.

Această distincțiune între drept și morală a fost mai de mult concepută în istoria gândirii juridice. Christian Thomasius a formulat-o în mod încă incomplet prin distincțiunea între „forul intern” și „forul extern”. Kant a reluat-o precizând-o și urmașii lui au pus în relief această precizare, care rezultă nu numai din unele pasagii răslețe ale scrierilor lui Kant, ci din tot ansamblul concepției lui.

Nu poate fi vorba numai de acte externe, materiale, ale persoanelor, ci de acte libere ale persoanelor, adică de acte exteriorizate, în care intră în mod necesar în considerație și intențiunea internă a celor ce le realizează.

Dreptul se deosebește prin urmare de morală, prin faptul că urmărește punerea în ordine sistematică a acțiunilor exteriorizate ale persoanelor și anume a scopurilor liber alese pe care un subiect le realizează prin manifestări externe, putând avea repercusiuni asupra activității de acelaș fel a celorlalte subiecte; morală urmărește aceeași misiune de ordonare sistematică a scopurilor, dar numai în privința realizărilor pe care un subiect le urmărește în mod liber în propria sa conștiință.

Din cauza aceasta obligațiunile morale, chiar atunci când au un caracter social față de alții, apar, fiind vorba de datele propriei noastre conștiințe, mai mult sub aspectul empiric al unor obligațiuni față de sine și se arată ca urmărind perfecționarea empirică a eului nostru, pe când obligațiunile juridice apar mai mult sub aspectul de obligațiuni față de alții. Nu trebuie să uităm însă, că, atunci când judecăm din punctul de vedere moral propriile noastre acțiuni, ne judecăm pe noi înși-ne și aceasta înseamnă, că subiectul nostru logic cunoscător ia drept obiect de cunoștință activitatea noastră empirică, întru cât e liberă și e astfel considerată ca un produs al subiectului nostru logic cunoscător: ne cunoaștem astfel pe noi înșine ca subiect cunoscător; cu alte cuvinte eul nostru, ca subiect logic cunoscător se dedublează, luându-se pe sine ca obiect de cunoștință; avem, prin urmare, tot o relațiune între două subiecte cunoscătoare logice distincte.

Tot din această cauză în morală se formează un număr mai mic de reguli generale și sunt mai puțin precise ca în drept: datele experimentale ale cunoștinței nefiind în spațiul geometric, au într'adevăr o intuitivitate și o fluență caracteristică care îngreunează operațiunea de identificare prin delimitarea lor precisă și deci și pe aceea de generalizare rațională.

În orice caz însă coercițiunea nu poate fi o caracteristică a dreptului. Găsim, într'adevăr, atât în drept cât și în morală, acelaș imperativ rațional de a realiza prescripțiunile lor, de oarece ele reprezintă valori supreme față de activitatea noastră empirică. Moralul, ca și justul, trebuie să se impună prin toate mijloacele pe care le putem avea la dispozițiune. Dar un asemenea mijloc nu poate fi întotdeauna coercițiunea prin altul, care devine fără înțeles, deseori în drept și întotdeauna în morală, dir cauza naturei realităților și domeniului în care ea trebuie aplicată. Nu se poate de exemplu concepe în dreptul public o sancțiune organizată, căci Statul ar trebui să se constrângă pe sine însuși, și cu toate acestea nu e posibil a contesta că dreptul public este drept. Tot astfel nu se poate concepe în morală o constrângere eteronomă ca mijloc de a schimba credințele și convingerile cuiva.

Totuși deosebirea între drept și morală subsistă; atunci când, în evoluțiunea istorică, s'a făcut confuziunea între ele, omenirea a plătit uneori scump aceeaș greșeală, prin revoluții sau războaie sângeroase, cum au fost cele religioase din trecutul Europei. Dreptul nu are a împieta în domeniul strict rezervat moralei. Toleranța morală este una din obligațiunile fundamentale pe care dreptul trebuie să le prescrie.

Justiția oprește numai orice manifestare externă a unei morale proprii care ar fi dăunătoare dezvoltării libere a conștiinței celorlalți. Dar ea nu poate avea menirea de a interveni în procesul intern de perfecționare morală, așa cum îl concepe fiecare în forul pur al conștiinței sale; ea are tocmai misiunea de a ocroti acest proces, punându-l în condițiunile efective cele mai prielnice pentru libera lui desfășurare pe cale rațională.

Mircea Djuvara

JURISPRUDENȚA ROMANA

INALTA CURTE DE CATĂȚIE ȘI JUSTIȚIE S. I-a

Audiența de la 4 Iunie 1935

Președinția D-lui S. Tipei, consilier

Ministerul Armatei cu Anton Cincu și alții

PERIMARE. — ANCHETĂ ÎN FUTURUM. — ART. 66 ȘI 257 PR. CIVILĂ.

Este inadmisibilă perimarea unei cereri de anchetă în futurum, deoarece în termenii „orice acțiune” întrebuițați de art. 257 pr. civilă, nu poate fi cuprinsă și ancheta în futurum, care față de rațiunea și efectele ei, nu poate fi considerată ca o acțiune în sensul voit de legiuitor, adică un mijloc pe care legea îl pune la îndemâna părții în scopul de a-și reclama un drept.

No. 953. — Respins recursul făcut de Ministerul Apărării Naționale în contra sentinței Trib. Tecuci cu No. 169/933 în proces cu Anton Cincu și alții.

Curtea deliberând,

Asupra recursului făcut de Ministerul Apărării Naționale în contra sentinței Tribunalului Tecuci No. 169/933.

Văzând motivele de casare:

„Greșită interpretare a art. 257 pr. civ. făcându se „prin aceasta o rea aplicare a acestui articol, violându se legea.

Având în vedere că prin hotărârea atacată cu recurs, Tribunalul a respins ca inadmisibilă cererea introdusă de recurent pentru perimarea cererii de anchetă în futurum făcută de Nestor Cincu, motivând că perimarea unei cereri de anchetă în futurum nu este posibilă conform art. 257 procedură civilă, deoarece o asemenea cerere nu are caracterul unei acțiuni pentru dobândirea unui drept, căci prin ea nu se tinde decât la constatarea unei simple stări de fapt.

Având în vedere că prin motivele de casare se susține că Tribunalul ar fi violat și interpretat greșit art. 257 procedură civilă care prevăzând că se perimă „orice acțiune” prin aceasta înțelege orice cerere făcută în Justiție chiar dacă ea vizează constatarea unei stări de fapt, prin urmare greșit s'a decis că perimarea este inadmisibilă Tribunalul violând și principiul de interes public care stă la baza perimării și anume de a nu lăsa judecățile nerezolvate.

Considerând că art. 257 pr. civ. prevede că orice acțiune, opoziție, contestație, apel, recurs în casație sau cerere de revizuire se va perima dacă partea va lăsa să treacă doi ani dela cel din urmă act de procedură.

Că aceste dispozițiuni având de efect a produce pentru părți decădere, sunt de strictă interpretare.

Considerând că, potrivit art. 66, al. III, pr. civ., oricine are interes să constate declarația unui martor, părerea unui expert, o stare de lucruri a unor bunuri mișcătoare sau nemișcătoare, a obține recunoașterea unui act scris sau unei obligațiuni, validitatea sau nevaliditatea unui titlu, va putea cere judecătorului competente chemarea de urgență înaintea sa a părților interesate pentru stabilirea cererii sale.

Considerând că legiuitorul organizând prin acest text instituțiunea procedurală a anchetei în futurum, a avut în vedere numai urgența precum și primejdia disparițiunii probelor și de aceea a dat părților posibilitatea să-și asigure dovezile de care ar avea nevoie într'un proces viitor.

Că față de rațiunea și efectele acestei cereri urmează că ea nu este o acțiune, — mijloc care legea îl pune la îndemâna părții în scopul de a-și reclama un drept — așa că deosebirea fundamentală care separă aceste două mijloace procedurale nu permite ca în termenii „orice acțiune” întrebuințați prin art. 257 pr. civ. să se poată cuprinde și cererile de anchetă în futurum.

Că dar, Tribunalul a făcut o exactă aplicațiune a legii, atunci când a decis ca perimarea unei cereri de anchetă în futurum este inadmisibilă, deci motivele de casare sunt neintemeiate și în consecință recursul câtă să fie respins.

Pentru aceste motive, Curtea, în virtutea legii, respinge recursul.

CURTEA DE APEL DIN BUCUREȘTI S. I-a

Audiența de la 25 Septembrie 1935

Președinția D-lui Gh. T. Ionescu, președinte

Societatea „Suici” cu Ștefan Nicolaescu

GAJ. — CONTRACT DE. — INDIVIDUALIZAREA GAJULUI. — VÂNZAREA UNUI OBIECT DETERMINAT ÎN GENERE. — CÂND AU LOC TRANSMISIUNEA PROPRIETĂȚII. — ART. 1295 ȘI URM. COD. CIVIL. — ART. 1685 C. CIVIL.

Este valabil și real un contract de împrumut garantat cu gaj, chiar dacă lucrul gajat formează obiectul unei vânzări intervenită între debitor

și vânzător, dacă obiectul acelei vânzări nu era specificat prin contract, ci era determinat numai în genere, de oare-ce atât timp cât o asemenea individualizare nu s'a făcut, transferarea proprietății nu s'a putut opera către cumpărător, iar individualizarea făcută cu ocazia constituirii și predării gajului, nu poate echivala și cu individualizarea obiectului vândut.

No. Respinse ca nefondate apelurile făcute de Soc. Anonimă „Suici” în contra jurnalelor cu No. 983 și 25281/935 a Trib. Ilfov. S. Notariat și No. 8553 al Trib. Argeș S. I, în proces cu Ștefan I. Nicolaescu.

Curtea,

Având în vedere apelurile introduse de către Soc. Anonimă „Suici”, împotriva jurnalului No. 25.281/931 al Trib. Ilfov, Secția Notariat și a jurnalelor No. 7739/935 și 8853/935, ale Trib. Argeș: secția I.

Având în vedere că prin primul din jurnalele apelate a fost investit cu formula executorie contractul de împrumut cu gaj intervenit la 30 Mai 1924, între Ștefan Nicolaescu, ca creditor, și Soc. Suici ca debitoare; că prin al doilea jurnal s'a ordonat în baza sus menționatului act aplicarea unui sechestrului asigurător pe lemnele de foc, tăiate, ce Societatea Suici posedă fie în pădurile ce exploatează, fie în curtea fabricii, fie în depozitul gărei, până la cantitatea de 500 vagoane, iar prin al treilea jurnal se ordonă extinderea sechestrului, pe orice cantitate de lemne de foc sau de construcție, ce posedă societatea debitoare;

Având în vedere că în iestantă societatea apelantă a susținut oral următoarele două motive din apelurile sale; 1) că actul de împrumut garantat cu gaj intervenit între părți este un contract de vânzare a 500 vagoane lemne de foc în care cumpărătorul Șt. Nicolaescu a avansat cu titlul de acout suma de 400.000 lei; că actul de gaj, de care se prevalează cumpărătorul, a fost încheiat numai pentru garantarea sumei avansate; că însă gajul fiind constituit asupra cantității de 500 vagoane de lemne vândute lui Șt. Nicolaescu este inexistent fiind constituit asupra bunului creditorului; 2) și că în orice caz creanța lui Șt. Nicolaescu a fost stinsă prin predarea a 238 vagoane lemne și 2400 lei vagonul.

Considerând că realitatea creanței intimatului poate fi discutată în apelul introdus în contra aplicării sechestrului asigurător atunci când sechestrul a fost încuviințat pe baza unui act autentic, ca în speță, căci debitorul nu ar avea altă cale pentru înlăturarea prejudiciului ce i s'ar cauza prin imobilizarea bunurilor sechestrate;

Având în vedere că prin clauza IV-a a contractului de vânzare de lemne, la care se referă apelanta, în primul său motiv de apel, contract intervenit la 30 Mai 1934 între Șt. Nicolaescu și Soc. Suici, se stipulează că cumpărătorul dând un avans de preț de 400.000 lei, această sumă va fi considerată ca împrumutată vânzătoarei și garantată cu gaj până la com-

plecta ei decontare, socotită a câte 1.000 lei la fiecare vagon predat, din primele 400 vagoane; să așa fiind actul de împrumut cu gaj intervenit în executarea acestei clauze contractuale este real, corespunzând în totul intențiunii părților de a garanta prin el avansul din preț plătit de cumpărător;

Având în vedere că obiectul vânzării intervenite între Șt. Nicolescu și Soc. Suici este nespecializat prin contract, el fiind determinat în genere, ca consistând într-o cantitate de 500 vagoane lemne de foc, tăiate din iarnă, din pădurea exploatată de Societatea vânzătoare;

Considerând că în vânzările în care obiectul nu este individualizat, transferarea proprietății nu poate avea loc decât prin individualizarea lui conform convenției, ceace îndeobște are lor cu ocaziunea expediției mărfii;

Că întrucât în speță, o asemenea individualizare nu s'a dovedit a fi existat în momentul încheierii contractului de vânzare, cumpărătorul nu a dobândit în acel moment proprietatea vre-unei cantități de lemne din pădurile Soc. vânzătoare și deci gajul constituit asupra acestor lemne, nu purta asupra unor bunuri ce ar fi fost deja în proprietatea creditorului;

Că dacă o individualizare s'ar fi săvârșit cu ocaziunea constituirei și predării gajului, către cel ce a fost însărcinat cu păstrarea lui, anume S. Nach; această individualizare făcându-se nu cu intențiunea de a determina obiectul vânzării, ci pe acel al gajului, nu a putut avea de efect transmiterea proprietății obiectului vândut, cu atât mai mult cu cât obiectul gajului diferă de acel al vânzării căci cuprindea nu numai lemne tăiate din iarna precedentă ci și acele ce se vor tăia în viitor precum și acele prinse de rădăcini;

Că așa dar sus menționatul contract de împrumut garantat cu gaj, fiind real și valabil, primul motiv al apelului de față este neîntemeiat;

Având în vedere că prin al doilea motiv al apelului se susține achitarea creanței intimatului prin predarea a 238 vagoane lemne pe prețul convenit de 2400 lei vagonul;

Având în vedere că după clauza IV-a a contractului de vânzare, de care s'a vorbit mai sus, decontarea sumei de 400.000 lei avansate urma să se facă socotindu-se câte 1.000 lei de fiecare vagon predat, din primele 400 vagoane; iar diferența de 1400 lei la prețul fiecărui vagon primit, urma să o plătească cumpărătorul către Societatea vânzătoare; că însă societatea vânzătoare nu a predat decât 238 vagoane de lemne, după cum ea însăși, pretinde, iar pentru acestea intimatul i'a mai plătit o sumă de 733.200 lei, după cum rezultă din scrisoarea acestuia, din 29 Octombrie 1934, depusă de apelant; că așa fiind o parte din avansul de 400.000 lei ce deține apelanta, a rămas nerestituit;

Că dacă din scrisoarea din 30 Octombrie 1934, invocată de apelantă, rezultă că la acea dată a intervenit o modificare a convenției inițiale, reducân-

du-se obiectul vânzării la 265 vagoane de lemne, această modificare a fost însă expres condiționată, prin zisa scrisoare, predării restului de 55 vagoane, cu care se complecta cantitatea astfel cum fusese redusă, până cel mai târziu în termen de două luni de la data scrisoarei, cu arătarea că în caz de neconformare întocmai, contractul inițial rămâne valabil fără nici o modificare sau reducere a clauzelor dintr'ansul; că așa dar apelanta recunoscând că nu a predat până în prezent decât 236 vagoane nu poate dovedi stingerea întregii sale datorii, prin scrisoarea din 30 Octombrie 1934, de care se prevalează;

Că așa fiind și acest motiv al apelului este nefondat;

Având în vedere că în concluziunile scrise Societatea apelantă adaogă un al treilea motiv relativ la incompetența Tribunalului ordinar de a soluționa titigiile, ce se referă la contractul de care s'a vorbit mai sus, ele fiind date în căderea Camerei Arbitrare a Bursii București; că deoarece însă acest motiv nu a fost enunțat oral în instanță, Curtea nu are a se ocupa de el;

Având în vedere că întrucât motivele apelului de față nu sunt întemeiate, iar actul investit cu formula executorie și pe baza căruia s'au luat măsurile de asigurare ce fac obiectul acestui apel constată o datorie certă, exigibilă — termenul ultimei rate fiind expirat de la 15 Septembrie 1934 — și lichidă, căci elementele ce servesc la stabilirea ei nu au fost supuse contestației, urmează a se respinge apelurile Societății Suici ca neîntemeiate;

Având în vedere și cererea de cheltui de judecată pe care Curtea apreciind potrivit art. 140 și 146 pr. civilă, le fixează la suma de 2.000 lei.

Pentru aceste motive, redactate de D-1 Consilier Mircea Possa, respinge.

Semnați: Gh. T. Ionescu, Mircea Possa, Sava Radovan.

CURTEA DE APEL DIN BUCUREȘTI SECȚIA III-a

Audiența de la 10 Iulie 1935

Președinția D-lui S. Rădulescu, consilier

Banca Dichiu prin administratorul delegat D. Popescu

BANCĂ. — BILANȚ. — TRANSCRIERE, PUBLICARE ȘI AFIȘARE. — ÎNCUVINȚARE. — REGISTRUL COMERȚULUI. — ART. 1 ȘI 36 DIN LEGEA REGISTRULUI COMERȚULUI. — ART. 9 ȘI 30 DIN LEGEA COMERȚULUI DE BANCĂ. — ART. 182 COD. COM.

REGISTRUL COMERȚULUI. — MĂSURI DE PUBLICARE. — DE CINE SUNT DISPOZATE. — ART. 1 ȘI 36 DIN LEGEA REGISTRULUI COMERȚULUI. — ART. 17 ȘI 18 DIN REGULAMENTUL LEII. — ATT. 182 COD. COM.

1° Față cu dispozițiunile din legea, intervenită la 10 Aprilie 1931 pentru înființarea unui registru al comerțului și a legii din 8 Mai 1934 pentru comerțul de bancă, bilanțurile anuale ale societăților bancare și actele despre care vorbește art. 182 cod com., modificat prin aceste legi, nu mai pot fi îndreptate la Tribunalul comercial, ci urmează a fi depuse la oficiul registrului comerțului dela

locul unde societatea de bancă își are sediul principal, spre a se face mențiune de ele în registrul societăților bancare și a se dispoza publicarea în Monitorul Oficial.

2° Mențiunea în registrul comerțului și măsurile de publicare, despre care vorbește de art. 182 cod. com. au a fi dispozate, potrivit legii Registrului de Comerț și art. 17 și 18 din regulamentul acestei legi, de către funcționarul Registrului Comerțului, recte Secretarul Camerei de Comerț, sau delegatul acestuia, iar nu de către judecătorul delegat, care după legea de mai sus, are numai atribuțiuni de control asupra actelor numitului funcționar și atribuțiuni de organ jurisdicțional, în caz de plângere din partea persoanelor păgubite prin înscrierile efectuate de acel funcționar sau prin refuzul acestuia de a face vre-o înscriere.

No. 150. — Respins apelul făcut de Banca Dichiu în contra jurnalului cu No. 7492/935 a Trib. Ilfov S. II comercială.

Curtea,

Asupra apelului făcut de Banca Dichiu, Societate Anonimă din București, str. Romană No. 89, în contra jurnalului No. 7492 din 15 Aprilie 1935, al Trib. Ilfov Secția I Com.

Având în vedere că prin petiția înreg. la No. 11173 din 13 Aprilie 1935, Banca Dichiu a cerut Trib. Ilfov, secția I Com., a transcrie, afișa și publica, conform art. 182 cod. com., bilanțul contul de profit și pierderi, raportul cenzorilor pe anul 1934, și procesul verbal al adunării generale a acționarilor, din 30 Martie 1935, prin care sus zisele acte au fost aprobate.

Având în vedere că Tribunalul, prin jurnalul atacat cu apel, a respins această cerere ca rău îndreptată, motivând că dela 8 Mai 1934, de când, prin publicarea în Monitorul Oficial, a intrat în vigoare noua lege pentru organizarea și reglementarea comerțului de Bancă, asemenea cereri nu mai sunt de competența Tribunalului de Comerț, ci de competența Oficiului Registrului Comerțului depe lângă Camera de Comerț în circumscripția căreia Banca respectivă își are sediul.

Având în vedere că Banca Dichiu susține, prin apelul de față, că legea comerțului de bancă n'a desființat dispozițiunile din codul de comerț privitoare la societățile anonime ce fac comerțul de bancă, deoarece controlul exercitat de Consiliul Superior Bancar, înființat prin legea comerțului de bancă, are un caracter economic, și social, iar controlul exercitat de Tribunalul de comerț, pe baza dispozițiunilor din codul de comerț, are un caracter formal și juridic; că legea comerțului de bancă, nici prin art. 9, nici prin art. 30, nici prin art. 61 și nici prin vre-o altă dispoziție, n'a desființat, nici în mod expres, nici în mod implicit, dispozițiunile din codul de comerț privitoare la tutela și controlul Tribunalului de Comerț asupra societăților anonime; că ceva mai mult, prin

legea comerțului de bancă nici nu s'a edictat vre-o dispoziție în ce privește transcrierea, afișarea și publicarea diverselor acte ce survin în viața unei societăți anonime, că: modificarea statutelor, a semnăturilor sociale, deciziile adunărilor generale, etc.; că pentru toate aceste acte, desigur spune apelanta au rămas în vigoare dispozițiunile din codul de comerț; că așa fiind conchide Banca Dichiu greșit Tribunalul Ilfov, S. I. Comerț, a socotit că cererea referitoare la transcrierea, afișarea și publicarea deciziei adunării generale de aprobarea bilanțului, raportului cenzorilor și contului de profit și pierderi, a fost rău îndreptată înaintea lui, și că trebuia îndreptată înaintea Oficiului Registrului Comerțului.

Având în vedere că prin art. 182 din codul de comerț se prevede că administratorii societăților anonime sunt datorii ca, în cele 10 zile dela aprobarea bilanțului, să depună o copie la greșa Tribunalului de Comerț, alăturând raportul cenzorilor și procesul verbal al adunării generale pentru a se face mențiune despre aceasta în registrul pentru societăți, și pentru a se lua măsuri de publicarea bilanțului, conform dispozițiunilor art. 95, adică prin Monitorul Oficial și în foaia anunțurilor judiciare a locului unde societatea își are sediul, în termen de o lună dela data ordonanței Tribunalului prevăzută de art. 92.

Având în vedere că la 10 Aprilie 1931, a intervenit legea pentru înființarea unui registru al comerțului care, prin art. 1, prevede că la fiecare Camera de Comerț și Industrie se va păstra de către un oficiu special, sub controlul unui judecător delegat, un registru al Comerțului pentru înscrierea actelor comercianților a căror publicitate este cerută de lege, iar prin art. 36 se prescrie că, dispozițiunile acestei legi făcând parte integrantă din codul de comerț, toate dispozițiunile contrarii din codul de comerț sunt și rămân abrogate.

Având în vedere că față de aceste dispozițiuni, art. 182 din codul de comerț a fost modificat în sensul că depunerea bilanțului, a raportului cenzorilor și a procesului verbal al adunării generale se va face de administratorii societăților anonime, nu la Tribunalul de Comerț, ci la oficiul Registrului Comerțului, de pe lângă Camera de Comerț în circumscripția căreia societatea își are sediul pentru ca acest Oficiu să facă mențiune în registrul Comerțului, ce după lege e obligat s'âl păstreze, și pentru ca să ia măsuri de publicarea bilanțului prin Monitorul Oficial și prin foaia anunțurilor judiciare, înlocuită, prin art. 16 din legea registrului Comerțului, cu buletinul Camerei de Comerț și de Industrie respectivă.

Având în vedere că mențiunea în registrul Comerțului și măsurile de publicare, despre cari vorbește art. 182, are să fie dispozate, potrivit legii registrului de Comerț și art. 17 și 18 din regulamentul acestei legi, de către funcționarul registrului Comerțului recte secretarul Camerei de Comerț sau delegatul acestuia, nu de către judecătorul delegat, fiindcă acesta după

legea în chestiune, arè numai atribuțiuni de control asupra actelor numitului funcționar și numai atribuțiuni de organ jurisdicțional, în caz de plângeri din partea persoanelor păgubite prin înscrierile efectuate de acel funcționar sau prin refuzul acestuia de a face vre-o înscriere (art. 26).

Având în vedere că la 8 Mai 1934, a intervenit legea Comerțului de Bancă, care reglementând în mod deosebit întreprinderile de bancă, prevede prin art. 9 că la fiecare oficiu al registrului Comerțului se va înființa un registru special denumit „registru societăților Bancare”, în care se va înscrie în întregime actul constitutiv; dar, după acest text de lege societățile care se ocupă de comerțul de bancă, nu se mai trec în registrul comerțului, ce potrivit legii registrului de comerț, oficiile depe lângă fiecare Cameră de Comerț sunt obligate a le ține, ci se trec într'un registru special pentru societățile bancare.

Având în vedere că în privința bilanțurilor anuale ale acestor societăți, care după cum s'a arătat trebuiesc depuse la registrului comerțului spre a se face mențiune de ele și a se lua măsuri de publicarea lor prin Monitorul Oficial și buletinul Camerei de Comerț, legea Comerțului de bancă prevede prin art. 30 al. 3 și 4 că aceste bilanțuri, care trebuiesc întocmite și aprobate de adunarea generală în termene de cel mult patru luni dela finele fiecărui an, se vor depune la Oficiul Registrului Comerțului al locului unde banca înși are sediul principal și se vor publica prin Monitorul Oficial în cel mult 15 zile dela expirarea termenului de patru luni.

Având în vedere că despre această depunere a bilanțului anual la Oficiul Registrului Comerțului, trebuie a se face mențiune în registrul societăților bancare de către funcționarul oficiului Registrului Comerțului, fiindcă legea comerțului de bancă, prin art. 9 al. 8^a prevede că sunt aplicabile registrului Societăților bancare dispozițiile care nu sunt contrarii legii comerțului de bancă, și în această din urmă lege, nu enici o dispozițiune în privința trecerii bilanțurilor societăților bancare în registrul bancar, iar după art. 182 cod. com., modificat prin legea registrului comerțului, bilanțurile anuale ale societăților anonime, după cum s'a arătat, trebuiesc depuse la oficiul registrului comerțului spre a se face mențiunea de ele în registrul comerțului și a se lua măsurile de publicarea lor prin Monitorul Oficial și Buletinul Camerei de Comerț respective;

Că, dar, din combinarea dispozițiilor din legea registrului comerțului și din legea comerțului de bancă rezultă că bilanțurile anuale ale societăților bancare și actele despre care se vorbesc art. 182 cod. com., modificat prin sus zisele legi, se depun la Oficiul Registrului Comerțului dela locul unde societatea de bancă își are sediul principal spre a se face mențiune de ele în registrul societăților bancare și a se lua măsurile de publicarea lor prin Monitorul Oficial.

Având în vedere că față cu cele ce preced, bine,

în speță Tribunalul Ilfov Secția I Com. a respins ca rău îndreptată cererea prin care apelanta solicită transcriere, afișarea și publicarea bilanțului său anual, o asemenea cerere, după cele arătate, trebuind să fie adresată oficiului Registrului Comerțului depe lângă Camera de Comerț Ilfov, în circumscricția căreia apelanta își are sediul; că așa fiind, pentru toate aceste motive și pentru motivele din jurnalul atacat cu apel, pe care Curtea și le însușește, apelul de față al Băncii Dichiu în contra jurnalului Tribunalului de respingerea ca rău îndreptată a cererii, este nefondat, și cată a fi respins.

Pentru aceste motive redactate de d-l Consilier Coman Negoescu, respinge.

Semnata: S. Rădulescu, C. Negoescu, V. Șerbănescu.

TRIBUNALUL ILFOV S. I. COMERCIALĂ.

Audiența de la 11 Martie 1935

Președinția D-lui M. Manolescu, judecător

Aglaia și S. I. Bernacki cu Domenico Locatelli

DAUNE COMINATORII. — CLAUZĂ PENALĂ. — REDUCERE. — ART. 1087 C. CIVIL.

Dispozițiunile art. 1087 cod. civ. potrivit cărora cuantumul daunelor cuprinse în clauza penală, nu se pot nici mări, nici micșora, nu sunt aplicabile decât în ipoteza în care cuantumul integral a fost stabilit în chiar momentul încheerii convențiunii, iar nu și în cazul în care daunele au fost stipulate pe viitor, pe fiecare zi de întârziere, când pe lângă caracterul lor de sancțiune sub clauză penală au și un caracter pronunțat de constrângere.

Prin urmare daunele cominatorii convenționale chiar dacă au imprumutat forma juridică a clauzei penale, pot fi micșorate sau înlăturate de judecător, atunci când se constată disproporțiia între cuantumul stipulat al daunei, realitatea prejudiciului.

No. 432. Admisă în parte acțiune intentată de Aglaia S. I. Bernacki în proces cu Domenico Locatelli.

Tribunalul,

Asupra acțiunii intentată de Aglaia S. I. Bernacki și S. I. Bernacki, ambii domiciliați în București, B-dul Basarab No. 117, cu petițiunea înreg. la No. 10568 din 19 Aprilie 1904, prin care cer obligarea părâtului Domenico Locatelli, domiciliat în București, B-dul Colonel Mihail Gbika No. 106, Alea Locatelli Vila No. 6, la plata sumei de lei 1.122.400.

Având în vedere susținerile orale ale părților concluziunile scrise actele și lucrările dela dosar;

Având în vedere că din examinarea actelor aflate la dosarul cauzei, se constată că la data de 29 Ianuarie 1931, între reclamantii Aglaia S. I. Bernacki, pe de o parte, și părâtul Domenico Locatelli, pe de altă parte, a intervenit un contract denumit „contract

de angajament de construcții, prin care Domenico Locatelli, se obliga a construi reclamanților un imobil parter și pivnițe, compus din patru pivnițe, trei prăvălii, un gang, la proprietatea lor din București, B-dul Basarab No. 117, conform schiței de plan și devizului calitativ care face parte integrantă din convențiune. Pârâtul se obligă a termina construcția cel mai târziu la data de 30 Iunie 1931, complect terminată, predată la chee proprietarilor, sub sancțiunea de daune cominatorii de lei 300 pe fiecare zi de întârziere.

Prețul întregei construcțiuni a fost stabilit la lei 240.000. Pârâtul neterminând lucrarea la termenul convenit, a cerut o păsuire, mai întâiu de o săptămână până la 10 Iulie 1931, apoi până la 15 August 1931, obligându-se prin scrisoarea din 15 Iunie 1931 a preda clădirea complect terminată până la acea dată sub sancțiunea de a plăti câte 2.000 lei pentru fiecare zi de întârziere. Clădirea nefiind terminată, reclamanții pun formal în întârziere pe pârât prin notificarea înaintată la 13 August 1931. Drept urmare, pârâtul prin scrisoarea din 19 August 1931 își reînnoește obligațiunea contractulă, de data aceasta obligându-se să termine lucrarea în orice caz până la 21 Septembrie 1931.

Având în vedere că după cum se constată din procesul verbal încheiat de Dl. Supleant al Secției II-a C. C. la data de 3 Iunie 1932 cu ocaziunea unei acțiuni în plata daunelor cominatorii judecată și admisă de secția II-a C. C. dar reformată la Curtea de Apel, construcțiunea nu a fost terminată nici până la acea dată, fapt care a determinat pe reclamanți ca pe speze proprii în toamna aceluiași an să procedă la efectuarea lucrărilor rămase restante.

Considerând că înainte de a proceda la terminarea construcțiunei de către reclamanți s'a făcut o cerere de anchetă în futurum, care a fost admisă de Tribunalul Ilfov Secția III-a C. C. prin jurnalul cu No. 14965/932, ordonându-se o expertiză pentru a se constata atât starea imobilului cât și lucrările necesare terminării lui potrivit prevederilor contractului și devizului întocmit în cauză.

Având în vedere că de către Dl. expert respectiv se conchide că: valoarea lucrărilor de consolidare este de circa 40.000 lei, durata lor de o lună. Deasemenea pentru terminarea lor la chee, costul lucrărilor rămase de executat însumează lei 53.000. Durata lor este de 10-15 zile peste termenul arătat pentru lucrările de consolidare.

Având în vedere că de către reclamanți s'a pretins în afară de sumele prevăzute în raportul de expertiză ca pârâtul să fie obligat la plată de despăgubire convenționale în suma de 2.000 lei pe zi calculate dela 30 Iunie 1931 până la 24 Septembrie 1932, în total 902.000 lei daune convenționale.

Având în vedere că pentru a se evita opunerea excepțiunei autorității lucrului judecat dedusă din aceia că apelul îndreptat de pârât în prima acțiune, împotriva mai sus menționatei hotărâri a Tribuna-

lului Secția II-a a fost admis înaintea Curței de Apel pe considerațiunea că daune cominatorii nu se pot acorda atunci când se constată că construcția este terminată, s'a susținut de către reclamanți că de data aceasta daunele cerute au un caracter convențional de clauza penală, încadrându-se în dispozițiunile art. 1087 cod. civ. potrivit căruia atunci când convențiunea cuprinde că partea care nu va executa va plăti o sumă oarecare drept daune, nu se poate acorda celeilalte părți o sumă nici mai mare, nici mai mică.

Considerând că din examinarea clauzei privitoare la dannele ce partea pârâtă va avea să plătească în caz de neîndeplinirea obligațiunilor contractuale — 2.000 lei pe fiecare zi de întârziere — se poate ușor deduce caracterul cominatoriu al unor asemenea daune al căror quantum total nu este determinat în momentul încheerii convențiunei, ci determinabil în timp după numărul zilelor ce se va scurge până în momentul executării contractului.

Că în asemenea condițiuni daunele stipulate apar ca un adevărat mijloc de constrângere a debitorului spre îndeplinirea unei obligațiuni de a face, obligațiuni prin natura ei nesusceptibilă de o executare direct specifică.

Considerând că forma de clauză penală — deci convențiunea adoptată de părți prin care daunele au fost prevăzute, nu poate schimba caracterul la de constrângere, rejevatoriu tocmai prin faptul că sunt stipulate în caz de ne executarea obligațiunei, pe fiecare zi de întârziere.

Considerând că astfel fiind, dispozițiunile citate ale art. 1087 cod. civ. potrivit căror quantumul daunelor cuprinse în clauza penală, nu se pot nici mări, nici micșora, nu sunt aplicabile decât în ipoteza în care quantumul intergal a fost stabilit în chiar momentul încheerii convențiunei căci numai în acest caz dauna stipulată apare ca unică și exclusivă sancțiunei convenită a neîndeplinirii obligațiunei, iar nu și în cazul în care ca în speță daunele fiind stipulate pe viitor pe fiecare zi de întârziere, în afară de caracterul lor de sancțiune sub formă de clauză penală au un caracter Pronunțat de constrânge.

Că, după cum, — și aceasta este de principiu în drept — daunele cominatorii prevăzute într-o hotărâre judecătorească, dat fiind caracterul lor provizoriu — sunt susceptibile de micșorarea sau chiar înlăturarea prin hotărârea judecătorească menită să lichideze quantumul lor, tot astfel și daunele cominatorii convenționale, dar care au împrumutat numai forma nu și structura juridică a clauzei penală, pot fi micșorate sau înlăturate de judecător, atunci când se constată disproporția între realitatea prejudiciului și quantumul stipulat al daunei.

Considerând că în speță, pentru neterminarea unor lucrări în valoare de 240.000 lei se pretind daune cari exced un milion lei, când prin raportul de expertiză întocmit în cauză se constată că prețul lucrării neterminate este de lei 93.000, deci o sumă dispropor-

ționat mai mică în raport cu cuantumul pretențiilor formulate.

Că în asemenea caz și pretențiilor mai sus expuse, — cum lucrarea a fost terminată de către chiar reclamantul un an mai târziu urmează a li se recunoaște în afară de suma prevăzută în raportul de expertiză și suma de lei 240.000, reprezentând chiria aferentă pe timp de un, și de care, prin neefectuarea la timp a lucrării, reclamantul nu au putut beneficia.

Având în vedere că această soluțiune se impune și pentru considerațiunea că în speță, reclamantul singur au întârziat efectuarea lucrărilor timp de un an, deci prin faptul propriu au provocat îngreunarea obligațiunei de desdăunare a pârâtului, cum și disproporția între cuantumul daunelor și prejudiciul real suferit.

Că astfel fiind, acțiunea reclamantilor urmează a fi admisă în parte pentru suma de lei 117.000 cu procente legale și 3.000 lei cheltueli de judecată fixate prin apreciere.

Că în ceea ce privește incidentul de prematuritatea acțiunei până la judecarea recursului înregistrat de pârât urmează a li respins pe considerațiunea că soluțiunea ce s'ar da în instanța de casare nu poate influența asupra soluției acestui proces prin care se pretinde daune convenționale pe câtă vreme prin cel supus recursului s'a cerut daune cominatorii.

Pentru aceste motive, redactate de D-1 Judecător de ședință M. Manolescu, admite.

Semnați: M. Manolescu, N. Istrati.

TRIBUNALUL ILFOV S. I a CIV. COR.

Audiența de la 24 Iunie 1935

Președinția D-lui Eugen Donici, judecător de ședință

Ion Vlădăianu cu I. I. B. Vlădăianu

ASANAREA DATORIILOR. — SULTA DE PARTAJ. — DACĂ CONSTITUE O DATORIE CĂREIA SĂ I SE POATĂ APLICA PRINCIPIILE ȘI REDUCERILE LEGII DE CONVERSIUNE DIN 7 APRILIE 1934.

Sulta de partaj, care reprezintă diferența dintre loturile atribuite comoștenitorilor și care prin efectul declarativ al partajului, face parte din masa succesorală și e socotită ca deținută direct de la defunct, nu poate fi considerată ca o datorie căreia să i se poată aplica principiile și reducerile legii de asanare din 7 Aprilie 1934, căci această lege având de scop lichidarea datoriilor, nu s'a putut referi și la sulte, fiind-că în acest caz ar fi modificate principiile egalității loturilor și al garanției de răspunderi dintre moștenitori, ceea ce nu a fost în intenția legiuitorului.

No. 1021. — Admisă acțiunea intentată de către Ion Vlădăianu în proces cu Ion I. B. Vlădăianu.

S'au ascultat D-nii avocați N. Stănescu pentru reclamant și M. Paleologu și Naum pentru pârât.

Tribunalul,

Asupra acțiunei introdusă de către Ion Vlădăianu, prin petiția înregistrată la No. 7873/935, prin care cere ca potrivit art. 69 ultim. alin. din legea lichidării datoriilor din 7 Aprilie 1934, să se constate că pârâtul Ion I. B. Vlădăianu nu beneficiază de dispozițiunile acestei legi pentru suma de lei 170.000, ce a trecut-o în cererea sa de asanare, introdusă la la Registratura Generală a Tribunalului Ilfov sub No 28915/932, făcută pe baza legii pentru asanarea datoriilor agricole din 1932, ca datorată reclamantului.

Având în vedere actele dela dosar, susținerile părților și concluziunile scrise depuse de părți la dosar.

Având în vedere că în fapt se constată că pârâtul de azi a devenit în 1928 adjudecatorul conacului moșiei Vlădaia Mehedinți și a viei dela acea moșie pentru suma de lei 425.000 amândouă, din care se cuveneau comoștenitorului reclamant de azi, două cincimi adică lei 170.000, pârâtului tot două cincimi și unui alt comoștenitor o cincime, în conformitate cu drepturile fiecăruia la moștenire, imobile scoase în licitație publică pentru eșirea din indiviziune în fața Tribunalului Ilfov Secția Notariat.

Având în vedere că pentru depunerea prețului, adjudecării celor două imobile pârâtul prin petițiile înregistrate la acel Tribunal la No. 101444 și 101445 din 10 Decembrie 1930, depuse în copii la dosar, a invocat faptul că fiind comoștenitor și că vânzarea făcându-se pentru eșirea din indiviziune, nu poate fi obligat la depunerea prețului, până la complectarea lichidării a bunurilor succesoriale, vânzările pentru eșirea din indiviziune nefiind adevărate vânzări, ci acte de împărțeață conform art. 786 cod. civil.

Având în vedere că tribunalul Ilfov Secția Not. prin jurnalul său No. 324/931, a acceptat acest mod de depunere a prețului, dispunând formarea actului de adjudecare pe numele comoștenitorului adjudecatar, pârâtul de azi.

Că intervenind legea asanării datoriilor agricole din 1932, comoștenitorul adjudecatar a invocat beneficiile acelei legi pentru sumele ce avea de dat celorlalți comoștenitori, rezultate din vânzarea imobilelor amintite pentru eșirea din indiviziune și în speță de reclamantului de azi pentru suma de lei 170.000, făcând cererea în conformitate cu acea lege, depusă la dosar.

Că pârâtul a comunicat reclamantului prin scrisori, că invoacă și beneficiile legii noi, pentru lichidarea datoriilor agricole din 7 Aprilie 1934, față de care reclamantului a făcut prezenta acțiune provocatorie, spre a se constata că pârâtul nu poate invoca beneficiile noii legi pentru suma ce are să-i dea adjudecatarului bunurilor succesoriale amintite,

Având în vedere că chestiunea ce urmează a fi rezolvată este dacă sulta de partaj se consideră ca o datorie căreia i se pot aplica principiile și reducerile legii din 7 Aprilie 1934.

Având în vedere că sulta reprezintă diferența dintre loturile atribuite comoștenitorilor și că prin efectul declarativ al partajului, ea face parte din masa succesorală, e considerată că e deținută direct dela defunct, ea nu este o creanță, ci o avere de împărțit și că deci între comoștenitori nu pot exista raporturi dintre creditor și debitor pentru sume ce-și datorează din vânzări pentru eșirea din indiviziune.

Că în aceste împrejurări, din cauza ficțiunii legale a partajului, neexistând o creanță rezultată din raporturile dintre comoștenitori, ne intervenind nici un schimb de valori între ei, obligația de a plăti sulta derivă din principiu egalității loturilor și că în afară de aceasta, coerezii garantează unul altuia loturile conform prevederilor art. 787 cod civ. garanție ce ar dispărea dacă unul din comoștenitori ar reduce sulta prin beneficiile legii din 6 Aprilie 1934, căci invocarea acestui beneficiu, fiind o facultate, ar depinde de voința unui singur moștenitor, micșorarea sultei ceiace ar fi în contra principiului de garanție.

Că legea din 7 Aprilie 1934, având de scop lichidarea datoriilor, nu s'a putut referi și la sulte, căci în acest caz ar fi modificat principiile egalității loturilor și al garanției de răspunderi dintre comoștenitori, ceace nu rezultă că a fost în intenția legiuitorului mai ales din lipsa oricărui text expres.

Că obiecțiunea că legea din 1932 ar fi exceptat sulte, pe când cea actuală din 7 Aprilie 1934 nu le-a trecut printre creanțele exceptate și enumerate în art. 69, este neconcludentă deoarece din rațiunile noii legi mai sus exprimate, rezultă că legiuitorul din 1934 cu drept cuvânt, a zocotit inutilă exceptarea sultelor care nu intrau în cadrul legii și care excepție în mod greșit și inutil a fost trecută în legea din 1932.

Având în vedere că independent de principiile mai sus arătate și chiar dacă legea din 7 Aprilie 1934 ar fi aplicabilă și sultelor dela partaj, totuși în fapt, sulta de lei 170.000, pentru care pârâtul a invocat față de reclamant beneficiile acestei legi, nu intră în cadrul ei și pentru motivul că ea nu este certă și lichidă; că legea din 1934 având de scop lichidarea datoriilor, a prevăzut în art. 3 și următorii un mod de a calcula, un quantum al unor datorii, creanțe certe și lichide, ale căror existență să nu fie contestată și să aibă un quantum precis, numai astfel se pot fixa anumite dobinzi înainte de 7 Aprilie 1934 și după această dată.

Din aceasta reese că creanța trebuie să fie certă și lichidă la data legii, ceace nu este cazul sultei a cărei existență e condiționată de lichidarea succesiunii, când se poate constata dacă sulta mai e dat o rată și în ce măsură, putând ca un debitor de sultă să nu mai datoreze nimic, sau să devie chiar creditor.

Că, în cazul de față fiind necontestat că pârâtul a devenit adjudecatar al unui imobil succesoral și că instanța de lichidare nu a avut încă loc, ceace însuși pârâtul recunoaște în întâmpinarea sa și conclu-

ziunile depuse „Că numai la terminarea partajului se va determina suma exactă a sultei ce voiu avea de plătit“. Că numai în acel moment quantumul datoriei devine certă și exigibil „urmează ca nefiind vorba de o datorie certă și lichidă la 7 Aprilie 1934 și nici azi, dispozițiile legii pentru lichidarea datoriilor din 7 Aprilie 1934, nu se pot aplica, întrucât la 18 Decembrie 1931, data prevăzută în lege, datoria pretinsă de pârât nu exista, nefiind certă nici lichidă și nici exigibilă.

Că acest caracter îl va lua numai la data când instanța de lichidare încă în curs, va statua asupra sultelor ce vor avea de dat comoștenitorii unii altora și abia atunci se va putea ști ce se datorează și cât se datorează.

Că declararea în activul cererei de conversiune a reclamantului făcută în 1932 a sumei ce avea de primit dela pârâtul de azi, nu poate constitui o recunoaștere a acestei sume ca datorie certă și lichidă suma ne fiind decât echivalentul celor două cincimi ale reclamantului din prețul adjudecării bunurilor succesoarale până la acea dată vândute, iar legea din 1932 impune categorie declararea întregului activ deci și a părților din moștenire.

Faptul că reclamantul a luat înscripție pe baza art. 1737 și 1741 cod civil pe imobilele adjudecate asupra pârâtului nu constituie nici o recunoaștere ce ar schimba caracterul sumei ce avea de primit, pentru a o transforma în creanță certă și lichidă, articolele de mai sus dând numai drept copărtașilor, să se asigure prin înscripția privilegiului, contra înstrăinării imobilului, chiar înainte de terminarea partajului.

Că obiecțiunea ridicată de pârât, că reclamantul nu a făcut declarație conform art 40 al legii pentru lichidarea datoriilor din 7 Aprilie 1934, că nu acceptă dispozițiile acestei legi, urmează a fi respinsă ca neintemeiată, întrucât acel articol se referă la declararea neacceptării beneficiilor legii față de debitorii ce ar fi supuși prevederilor acestei legi.

Că deci, față de aceasta, nu interesează a se vedea dacă pârâtul intrunește celelalte condițiuni ale legii.

Că astfel fiind, acțiunea de față se privește întemeiată și urmează a fi admisă, așa cum a fost formulată.

Pentru aceste motive admite.

Semnați: *Eugen Donici, I. Stambulescu.*

Rugăm mult pe D-nii abonați din provincie cari nu au achitat încă încasatorului nostru costul abonamentului să aibă buna voință a ni-l trimete prin mandat postal.